

No ho direm en veu alta

Un text d'Isabel Martí
per a alumnes de 3r cicle de Primària

*Per a Leti,
que al meu record seguirà jugant
amb el seu vestit de quadres verds i blancs
i la seua cinta de setí als cabells bruns, curts i llisos.*

Índex

Què és Escolarts.....	4
L'autora.....	5
Sinopsi de l'obra	6
Nota de l'autora	7
Escena 1. Falta una.....	8
Escena 2. La mestra (I).....	11
Escena 3. L'endemà.....	12
Escena 4. La mestra (II).....	13
Escena 5. La fosca nit.....	14
Escena 6. Cara de pensar.....	15
Escena 7. La directora.....	17
Escena 8. El pati.....	19
Escena 9. La resposta que no volíem.....	23
Escena 10. La paraula mo.....	24
Escena 11. Carrera contra el temps.....	26
Escena 12. Tothom ho sap.....	31
Escena 13. No dona mala sort.....	35
Escena 14. La nit de les ànimes.....	37

1. QUÈ ÉS ESCOLARTS?

ESCOLARTS

És un programa didàctic impulsat per la Direcció General d'Innovació i Inclusió Educativa que agrupa quatre modalitats de projectes en què conflueixen els objectius comunicatius i els de l'expressió artística, amb la finalitat de promoure experiències educatives a través de la música, la ràdio, el teatre i la dansa.

Escolarts promou l'ús del valencià als centres educatius en connexió amb el desenvolupament de l'expressió artística, atés que les arts potencien vies de transformació educativa que milloren l'adquisició de competències, aporten elements emocionals i de vincle i afavoreixen aprenentatges interdisciplinaris que atenen la diversitat i fomenten la inclusió.

L'ESCOLA FA TEATRE

És un projecte educatiu lligat a la dinamització del plurilingüisme i al desenvolupament de l'expressió artística, més concretament, al foment de l'art dramàtic i la representació d'obres teatrals.

La Conselleria d'Educació, Universitats i Ocupació posarà a disposició dels centres inscrits quatre obres creades per persones professionals de la dramaturgia. El treball dels centres inscrits consistirà en la lectura, preparació i representació d'almenys una d'aquestes quatre obres al llarg del curs 2023-24.

2. L'AUTORA

Isabel Martí Piera

Llicenciada en Filologia Hispànica per la Universitat de València en 2005 i en Interpretació Textual per l'Escola Superior d'Art Dramàtic de València (ESADV) en 2009. És actriu, dramaturga i directora d'escena.

És sòcia de l'AAPV, de l'SGAE i de l'AVEET i a banda de les seues intervencions a diversos espectacles teatrals com a actriu i directora, en el plànol de l'escriptura ha estrenat els espectacles teatrals: *El día que cambié mi casa por una trompeta de colores*, *La Fragilitat d'Eros i Cartes a Curie* (Maquinant Teatre), *El libro de la selva i Cenicienta, la màgia del musical* (Eventime Teatre), *La antesala* (Enclaude), *És Precís* i *No som ningú* (Indecents- amb Miquel Viñoles), *Lluna, dos i tres!* (Teatre de l'Abast); *Niñas que no tenemos ni puta idea* i *Salem*

(Indecents); *(R)Minds* i *Fes-me un lloc* (IVC). També ha efectuat les traduccions de tots els seus textos al valencià i al castellà. Així mateix ha escrit Arrels al ras amb l'Ajuda a la Creació Literària convocada per l'Institut Valencià de Cultura.

També ha efectuat les traduccions de tots els seus textos al valencià i al castellà, ha posat lletra a les cançons dels espectacles *El libro de la selva* (Eventime), *La Antesala* (Enclaude), *Les Solidàries* (Atiro Hecho) i *Tot Explota* (IVC) i ha elaborat les dramaturgies de textos d'altres autors com *Delírium* de Marcos Hernando i *Desde el infierno* de Jerónimo Cornelles.

Forma part de l'equip investigador del Mapa Teatral Valencià (investigació beneficiària de les Ajudes de l'IVC a la Investigació en els anys 2019-20 i 21), el web del qual forma part del Centre de Documentació Escènica.

Amb l'AVEET ha conduït diversos grups del Club de Lectura Teatral, un projecte de l'IVC encarat a la creació de públics i a la promoció de la lectura de textos teatrals.

(Font: <https://aveet.eu/marti-piera-isabel/>)

3. SINOPSI

“És setembre, el nou curs comença i tota la classe es torna a reunir després de les vacances d'estiu. Tota la classe? No exactament. Falta Leti. Que estrany...”

Aquest text de 30 minuts de durada escrit per ser representat per una classe de tercer cicle de primària (el nombre d'intèrprets és molt flexible) vol acostar-se a la mirada que tenen els infants de la sobreprotecció que sobre ells i elles exercim les persones adultes, els secrets de la gent gran i com eixos secrets retarden el seu creixement. Què ocultem als infants? Fins a quan pretenem ocultar-los-ho? Quins efectes té eixa ocultació sobre ells i elles? Temes delicats com l'economia, la malaltia o la mort eixiran a debat en este text dinàmic, poètic i, en ocasions, sorprenentment còmic.

4. NOTA DE L'AUTORA

Com que el personatge principal no és ningú, com que no hi ha protagonistes, com que la història que volem contar ens pertany a totes i a tots, siguem els que siguem i com siguem, s'ha decidit indicar cada intervenció només amb un guió inicial, sense precisar qui parla a cada moment. Podeu repartir les frases com vulgueu. Alguna vegada no ha quedat més remei que inserir la figura d'un adult, però en tot cas, eixa persona adulta serà representada pels membres de la classe, amb alguns elements que l'identifiquen com a adult. Semblar un adult no és gens difícil. Va pel món un bon grapat d'adults que en veritat no ho són. Fins i tot és interessant que no sempre siga la mateixa persona la que faça eixe personatge. Millor serà que vaja canviant de cos, no siga cosa que acabe per creure's més important que la resta.

Veureu que hi ha algunes frases o paraules d'un altre color. No són errades d'impressió, tot i que segurament el text, com l'autora, està ple d'errades. Les paraules d'un altre color són invitacions perquè canvieu el text a fi d'acostar-lo a la vostra realitat. Si ho veieu necessari podeu fer-ho fins i tot en frases que no estiguen en altre color, sempre que tothom hi estiga d'acord. Al teatre res hauria de fer-se si tot l'equip no hi està d'acord.

Amb el gènere dels personatges passa una cosa semblant: ací parlem de persones i per això tot s'ha escrit en femení però tots els gèneres poden ser un o altre. En realitat, (m'agradaria pensar que, com passa a la vida) el gènere no és significatiu.

Finalment, a les acotacions trobareu alguns suggeriments de posada en escena, però segur que vosaltres teniu idees millors, de manera que sentiu-vos lliures per fer ús de coreografies, moviments grupals, música o el que ajude a contar millor la història. Repetisc, sempre que tothom estiga d'acord. I ara, deixe parlar a Leti. El més important és Leti, encara que ací només siga una veu.

Personatges

- Leti (una veu)
- La classe (que farà de tot: de classe, de mestra, de directora, d'arbre,... del que faça falta)

LETI: Abans que parlen ells i elles, deixeu-me parlar a mi. Després potser no puga. Són una colla molt xerraire. Aquesta és la meua classe, així en general. Són un tot i eixa és la seua força. Tenen noms, però no els diré. No cal. Són un tot i eixa és la seua força. Sempre ho han sigut però a partir d'aquell dia serien més fortes que mai. M'agradaria pensar que és gràcies a mi, que alguna cosa bona va eixir de la meua... de tot allò que va passar. Tot va començar el primer dia de curs. Bé, per a mi no. Però esta obra no parla de mi. O sí. M'encanta el primer dia de curs.

1.

Falta una

TOTHOM: Hola!

Leti ja ens ho ha dit. Són molt xerraires i comencen a parlar alhora. Es pregunten com han anat les vacances, s'ensenyen les coses que estrenen, s'abracen... Un esclat d'aventures, rialles i crits d'alegria. I de sobte...

- Un moment... On està Leti?

El grup sencera es posa a buscar per l'espai i, mentre busquen, van parlant directament amb el públic. Cada vegada que algú ha de parlar, deixa de buscar i parla, després continua buscant. És com si ens férem el relleu de la història.

- Tan contents que estàvem de començar el curs!
- Parla per tu. Jo preferia estar de vacances.
- Va! El primer dia és **genial**.
- El primer dia **és el millor!**
- Ja després...
- No digues això. A mi m'agrada vindre a l'escola.
- I a mi.
- A Leti li agrada.

Silenci. Es miren. Deixen de buscar. Miren al públic.

- Què, no esteu entenent res, no?
- Comencem des del principi.

Tothom es col·loca en la posició de la foto del curs.

- Som la classe de **quart** de primària...
- **Cinqué** (*inserir en cada cas el curs real dels intèrprets*), ara ja estem en **cinqué**...
- És cert! Ara ens hem d'acostumar a dir **cinqué**.
- Som la classe de **cinqué** del C.E.I.P. **Navarro Daràs**.
- Per què dius CEIP?
- És el que diu a la porta de l'escola.
- I què significa?
- I jo què sé?
- Ho posa a la porta per la que entrem cada dia i no saps el que vol dir?
- Tu ho saps?
- No estem ací per a parlar d'això.

Reprenen l'acció de buscar. Sembla que una persona no té molts llocs on amagar-se però estem a un escenari i tot és possible. Així que no ens ha d'estranyar que Leti pugui eixir de baix d'una taula, de dins d'un calaix o d'entre les pàgines d'un llibre. Buscarem, doncs, enlloc.

- Hui és el primer dia de curs.
- Ens ho estàvem passant bé de vacances.
- Però ja trobàvem a faltar als nostres companys i companyes de classe.
- Els nostres amics i amigues de classe.
- Junts des d'infantil.
- Sempre juntes.
- Fins ara.
- Hui és el primer dia de curs.
- I Leti no està.

- Hi ha qui ve un dia o dos més tard perquè els seus pares...
- Ja, però no.
- Hi ha qui es canvia de col·legi perquè...
- Ja, però no.
- Potser està malalta.
- Algú sap alguna cosa?
- A Leti li encanta l'escola.
- Sobretot el primer dia.
- Sempre estrena vestit.
- Algú sap alguna cosa?
- Estava al poble de sa mare.

La memòria compartida els fa parar de buscar, com si l'hagueren trobada al mateix record.

TOTHOM: Ah sí!

- Tots els anys, al final de l'estiu, Leti va al poble de sa mare.
- Per les festes del poble.
- I es queda fins que comença el curs.
- Torna el dia d'abans.
- Per a arribar al primer dia d'escola.
- Se'n van al poble amb els llibres comprats i folrats.
- S'ho deixen tot preparat per començar el curs...
- ... i se'n van a les festes del poble.
- A Leti li encanten els llibres nous.
- Li encanta l'escola.
- Li encanta el primer dia d'escola.
- Però no ha vingut.
- Li preguntem a la mestra.

*Enlairem algú que, amb dos detalls i un poc d'imaginació, es converteix en **la mestra**.*

2.

La mestra (I)

TOTHOM: Hola **Rosina!**

MESTRA: Hola a totes i a tots. Com heu passat l'estiu?

- No volem parlar d'això.
- Ja hi haurà temps de parlar-ne.
- Volem fer-te una pregunta.

MESTRA: **No, no farem examen de les lectures d'estiu.**

- No és això.

MESTRA: **Ni posaré negatiu per no haver acabat els quaderns de vacances.**

- Que no, que no és això.

MESTRA: **Tampoc no començarem amb una redacció.**

TOTHOM: **Rosina**, escolta'ns!

MESTRA: D'acord. Aleshores què és?

- Leti no està.

Pausa. La mestra mira al seu voltant i conta.

MESTRA: És cert, no està.

- Tu no saps res?

MESTRA: La veritat és que no. (*Pausa*) Potser està tornant de vacances amb la seua família.

- Haurien avisat.

MESTRA: És cert, no és normal en ella.

TOTHOM: No és normal.

MESTRA: Segur que hi ha alguna explicació.

- Quina?

MESTRA: No ho sé. Demà ho sabrem. Ara... feu-me un massatge i **picoretetes** en els braços.

- Això no ho diria la mestra.

MESTRA: No?

TOTHOM: No!

MESTRA: D'acord... Però qui està fent de mestra?

TOTHOM: Baixa d'ahí!

Fan baixar a la que ha fet de mestra que no para de dir: "Tu, suspés! Tu, suspesa!".

- Tenia sentit.
- Només era un dia.
- Potser les festes s'havien allargat.
- Potser estava cansada del viatge.
- Potser el cotxe s'havia quedat parat en mig de la carretera.
- I havien d'esperar a la grua.
- I la grua es va perdre.
- I va tardar un fum d'hores en trobar el cotxe.
- I es va fer de nit.
- I...
- Prou! Esperem a demà

3.

L'ENDEMÀ

- Ja és demà
- Ja és hui.
- És a dir: ha passat un dia.
- Ahir férem una assemblea per contar-nos les vacances.
- I ens repartírem els pupitres.
- Li deixàrem a Leti el seu pupitre al costat de la finestra.
- Jo volia eixe lloc.
- Va ser per sorteig.
- No és just. Ella no estava.
- Però hui no és ahir. Hui és hui i Leti estarà.
- Ha de vindre.
- Ara vindrà.
- Està a punt d'entrar per la porta.
- Ú...

- Dos...
- Dos i mig...
- Dos i tres quarts...
- I tres!

Miren cap a la porta de la classe però ningú entra.

- Quatre.
- Cinc.
- Fins a quin número contarem?

Pausa.

- Tornem a parlar amb la Mestra.

Enlairen a la d'abans, que de seguida que es veu novament per damunt comença a dir:

LA QUE FA DE MESTRA: Tu, suspesa! Tu, suspés!

- Tu! Cap a baix!

La baixen ràpidament i pugen a una altra que fa de mestra amb els mateixos objectes que hem emprat abans.

4.

La mestra (II)

TOTHOM: Hola **Rosina!**

MESTRA: Hola a totes i a tots. Comencem?

- Leti no està.
- Saps alguna cosa?

MESTRA: Què estrany!

- Sí, és estrany.
- Potser la directora s'ha oblidat de donar-me algun missatge de la seua família.
- Pots anar a preguntar?

MESTRA: Ara?

TOTHOM: Sí, per favor.

MESTRA: Està bé. Però no escaroteu o no confiaré més en vosaltres. Mentre vaig i torne, repasseu la cançó que aprenguérem ahir.

Descens de la Mestra. Si els elements que du li dificulten el desplaçament tothom l'observa fins que desapareix per la porta. Després seuen com bons alumnes al seu pupitre i comencen a cantar molt baixet per tal que puguem seguir escoltant el diàleg.

5.

LA FOSCA NIT

- En la fosca nit bruna,

- Anit vaig preguntar els meus pares...

sobre el tronc d'un vell pi,
- No em digueren res...

s'enfilava la lluna
- Canviaren de tema...

com el punt d'una i.
- Però és miraren...

Oh lararirió, oh lararirió
- No m'agrada com es miraren...

Oh lararirió, oh lararirió
- Com quan la mare va tancar la botiga...

En la fosca nit bruna,
- O quan la iaia va caure malalta...

sobre el tronc d'un vell pi,
- O quan vaig demanar el diners per a aquella excursió que finalment no vaig fer...

s'enfilava la lluna
- No m'agrada eixa mirada...

com el punt d'una i.
- Perquè després d'eixa mirada, ve el silenci.

Oh lararirió, oh lararirió

Oh lararirió, oh lararirió

6.

CARA DE PENSAR

La que fa de mestra entra a la sala llevant-se els elements de mestra.

TOTHOM: Hola **Rosina!**

LA QUE FA DE MESTRA: No vull fer de **Rosina.**

- Per què no?

LA QUE FA DE MESTRA: No m'agrada esta escena.

- Però l'hem de fer.

LA QUE FA DE MESTRA: No vull.

- Si no la fem, no s'entendrà res!

LA QUE FA DE MESTRA: Que la faça una altra.

Els elements de mestra s'han quedat al terra fets un bolic. Tothom s'alça de les taules i s'acosta al munt de coses sense atrevir-se a tocar-les.

- Algú?

LA PRIMERA QUE HA FET DE MESTRA: Jo!

- Tu no, que te n'aprofites.

- Algú més?

- Ningú?

- Contem-ho i ja està.

- La mestra va tornar amb esta cara.

Tots posen cara de pensar.

- Mal senyal.

- Molt mal senyal.

- Era una cara trista.

- No, no era trista.

- Contenta no estava.

- Tampoc. Però no era trista.

- Era cara de...

- Eixa cara que...
- La cara que poses quan...
- La cara que posen els majors quan...
- Era cara de pensar.
- Així.

Tornen a posar cara de pensar.

- S'assembla a la cara trista però no és trista.
- És pitjor.
- No és pitjor.
- Sí és pitjor, perquè la cara trista saps el que és; però la cara de pensar...
- Ens va dir que no havia trobat a la directora.
- Que segurament estaria en classe.
- O reunida.
- Que li havia deixat una nota.
- I que només tinguera alguna notícia d'ella ens ho diria.
- I començarem la classe.

Tothom torna al seu lloc amb resignació.

- Però durant tota l'estona...
- Mentre **multiplícavem i dividíem,**
- Mentre **dibuixàvem o llegíem,**
- Mentre **fèiem els exercicis,**
- Ella seguia amb la mateixa cara.

Tornen a posar cara de pensar.

- A nosaltres, a poc a poc, se'ns va començar a posar la mateixa cara.
- Jo mirava de reüll el pupitre de Leti.
- I jo també.
- La mestra també, jo la vaig vore.
- Què estrany.
- I de sobte...

Sentim que algú pica un vidre o la porta de la classe.

7.

LA DIRECTORA

- La directora!
- La directora!

Tot el món es mou ràpidament al voltant d'algú, com un eixam d'abelles, mentre diuen repetidament "la directora". Quan l'eixam es dispersa, una de les abelles s'ha transformat en reina: la directora.

- Vindrà a dir-nos on està Leti.
- Ens dirà que les festes s'han allargat.
- Ens dirà que estava cansada del viatge.
- Ens dirà que el cotxe s'ha quedat parat en mig de la carretera.

DIRECTORA: Classe de **cinqué**, bon dia!

- Sembla que dirà alguna cosa important.
- Tothom l'escolta com si estiguera a punt de dir alguna cosa important.
- Ella fa un silenci propi de les coses importants.

Efectivament, la DIRECTORA, sembla estar a punt d dirigir-se als i les alumnes, tot i que es nota que no sap com fer-ho. En l'últim moment...

DIRECTORA: Rosina, pots eixir un moment?

La que fa de Mestra, la d'abans o qualsevol altra, que no s'ho esperava, agafa ràpidament un dels elements de Mestra, se'l posa i contesta.

MESTRA: Sí, clar. Xiquets i xiquetes, mentre estic fora... (no se li ocorre res) **proveu quantes de vosaltres podeu tocar-se la punta del nas amb la llengua.** Ara torne.

La DIRECTORA i la MESTRA ixen de l'espai de la classe. Però queden a la vista del públic. Parlen però no les sentim perquè la resta les miren a través d'un vidre de silenci, d'una cortina de secrets, a l'altre costat del mur on creixen les coses desconegudes.

- Nosaltres no volíem escoltar.
- Sí volíem.
- No devíem.
- Però sí volíem.
- No està bé.
- Però volíem.
- Els majors ens han dit...
- Els majors sempre diuen...
- Que escoltar les converses d'altres no està bé.
- Però també hi ha una dita que fa:
- Escoltetes en reunió són de mala educació.

Tothom pega l'orella a la paret imaginària i escolten.

- No se sent res.

TOTHOM: SHHHHH

- He escoltat una paraula!
- Quina, quina?
- Polidramatisme!

TOTHOM: (*Celebrant*) UEEEEEE!

- Un moment! Què és polidramatisme?
- Busquem-ho al diccionari.

Tothom s'acosta al diccionari. Una l'agafa i les altres s'agrupen al voltant esperant que la paraula es desvele.

- No està.
- Algú té mòbil?
- Jo!

Igual que ha passat amb el diccionari, tots envolten la persona que du el mòbil.

- No està.
- Ens suggereix po-li-trau-ma-tis-me.
- Clica!

En eixe moment entra la MESTRA sobtadament.

- Què feu?

TOTHOM: Res!

Sona el timbre del pati, o el que siga que sone per indicar que ja està bé i que mereixem un descans com toca.

MESTRA: Vinga, tothom al pati!

- Ja??

MESTRA: Això com és? No voleu anar al pati?

- És que...

- Què ha dit la directora?

- On està Leti?

Silenci. Totes miren a la MESTRA.

MESTRA: Al pati. Ja!

- Rosina mai crida.

- Rosina mai s'enfada.

- Ens preocupàrem molt.

- Moltíssim.

- Però eixírem al pati.

Tota la classe, mirant a terra i amb l'esmorzar baix el braç, ix al pati. La que fa de mestra es queda fins al final i quan veu passar a totes les seues companyes es lleva tots els elements de mestra i ix al pati com una més, mirant a terra.

8.

EL PATI

- Eixe dia no juguem a futbol.

- Ni a pillar.

- Ni a l'amagatall.

- Ni a "burro va".

- No juguem a res de res.

- No podem oblidar a Leti.
- No podem tornar al que féiem abans.
- Necessitem saber.
- Per això ens assegurem baix **la morera** a investigar.

Reprodueixen la mateixa figura que havien construït en la classe mentre consultaven el mòbil.

- Baix **la morera**!

*Totes miren a una de les xiquetes, què mira el mòbil sense adonar-se'n que tota la classe l'està mirant. La que està al costat de la persona observada, li fa una palmada al muscle per tal que reaccione. La despistada alça la els ulls i mira les seues companyes sense entendre. Fins que entén. I recorda. I es posa en moviment com un cicló. Busca alguna cosa mentre tothom l'observa. La seua histèria contrasta amb la infinita paciència de les seues companyes que l'observen. Finalment, recorda que allò que busca està la seua butxaca. Tanca els ulls entre alleujada i avergonyida. S'enfila dalt d'alguna cosa que li permeta estar a més altura que la resta i alça la mà en alt amb una fulla o rama **de morera**. La classe, amb misericòrdia il·limitada, torna a mirar el mòbil.*

- (Llegint amb dificultat) "Es denomina politraumatisme al conjunt de lesions múltiples en segments del cos. Un pacient politraumatitzat és definit com aquell individu que presenta dos o més lesions traumàtiques greus ja siguen perifèriques o visceral, que comporten una repercussió respiratòria o circulatòria i posen en risc la vida."
- No entenguérem res.
- Entenguérem algunes coses.
- Però preferiríem no haver-les entés.
- Entenguérem "lesions"
- Entenguérem "greus"
- Entenguérem "en risc la vida"

Silenci.

- Pensàrem que potser no era eixa paraula.
- Havíem sentit dit "polidramatisme".

- Però potser no ho havíem escoltat bé.
- Parlaven molt baixet.

La que fa d'arbre tus.

- El que estava clar era que alguna cosa greu havia de ser.
- Algú va dir que:
- Mon pare treballa amb la mare de Leti i ahir tampoc va anar a la feina.
- Però tampoc sabia per què.
- Leti tenia germans.
- Però eren més majors i no venien a l'escola.
- Necessitàvem saber!
- Però ningun adult ens deia res.
- No ens tenen en compte.
- Ja no som criatures d'infantil!
- Som els més grans de l'escola.
- **O quasi.¹**
- Ja som majors.
- Volem saber què passa.
- Volem saber on està Leti.
- Li preguntarem a la directora.
- I si no ens ho vol dir?
- Li preguntarem al Consell Escolar.
- I si no ens ho vol dir?
- Li preguntarem a l'**alcaldessa**.
- I si no ens ho vol dir?
- Li preguntarem a la **Presidenta**.
- I si no ens ho vol dir?
- Li ho preguntarem... al G8.
- Què és el G8?
- No ho sé, però mon pare diu que són els que més manen.
- I si no ens ho volen dir?

¹ Aquesta rèplica s'eliminarà si l'elenc pertany a sisé de primària.

Silenci. La que fa d'arbre tus de nou. Tothom la mira.

LA QUE FA D'ARBRE: Puc baixar el braç?

TOTHOM: No!

- Escolteu! (*Molt misteriosament*) Esteu disposades a fer el que siga menester per esbrinar on està Leti?

TOTHOM: (*Igualment misterioses*) Sí.

- Molt bé. Pluja d'idees!

Canvien la posició. Ara seuen en cercle, com una assemblea. Una persona apunta mentre l'altra dona torn a les que alcen el braç, que en parlar, el baixen.

- Farem una pintada.
- "On està Leti?"
- En una paret de l'escola.
- "On està Leti?"
- En una paret de l'ajuntament.
- "On està Leti?"
- En una paret de l'estació.
- Pintaran damunt de seguida.
- Però les tornarem a pintar.
- Els nostres pares ens faran preguntes.
- Ens duran al psicòleg,
- Al metge,
- Al naturòpata,
- Ens castigaran,
- Ens prometran roba nova,
- Videojocs,
- Viatges a EuroDisney,
- Però nosaltres no volem res d'això.
- No?

TOTHOM: No!

- Nosaltres només volem saber...

TOTHOM: On està Leti?

LA QUE FA D'ARBRE: Puc baixar ja el braç?

TOTHOM: No!

LA QUE FA D'ARBRE: Estic cansada!

TOTHOM: T'esperes!

LA QUE FA D'ARBRE: Em fa mal!

- No pots baixar fins que no sone la música de tornar a classe.

La que fa d'arbre es posa a cantar la música que sona per tornar a classe. La resta la miren amb desconcert. Finalment accepten que és hora de tornar i tal com han vingut, amb els caps baixos, tornen a la classe.

9.

LA RESPOSTA QUE NO VOLÍEM

La que fa d'arbre s'emociona cada vegada més amb la cançó. Mentre les companyes munten darrere seu la classe i una d'elles es convertix novament en MESTRA, la que fa d'arbre continua cantant i ballant com si ningú la vera, com si estiguera a la seua habitació. Quan tothom està al seu lloc tret d'ella, la MESTRA li fa un toc. Haurà d'insistir dos o tres vegades.

MESTRA: Perdona... disculpa... bonica...

La que fa d'arbre finalment obri els ulls, deixa de ballar, mira a la MESTRA.

MESTRA: Seu, per favor.

La que fa d'arbre ja no fa d'arbre, ja no canta, ja no balla. Només baixa el cap i seu amb les seues companyes.

- **Rosina** traga saliva.
- No sap per on començar.
- No sap què dir.
- Segurament està pensant alguna mentida.
- D'eixes que diuen a les criatures d'infantil, perquè no tinguen por.

- Com si no fórem majors per comprendre.
- Com si no fórem majors per ser valentes.
- Amb tot, nosaltres tenim un pla.
- I diga el que diga **Rosina**, el durem a terme.

MESTRA: Necessite que m'escolteu amb atenció.

- Però **Rosina** no diu cap mentida.

MESTRA: Vosaltres ja sou majors.

- **Rosina** seu entre nosaltres.

MESTRA: I sabeu que la vida no només és alegria.

- A terra, com nosaltres.

MESTRA: També hi ha sofriment.

- Parla de manera diferent.

MESTRA: Tanmateix, ni l'alegria ni el sofriment són per sempre.

- Mai l'havíem sentida parlar així.
- Parlava d'estar tristos.
- Ens va preguntar si algú havia perdut algun animal de companyia.
- Jo! El meu gos: **Ares**.
- Jo! La meua gata: **Neula**.
- Ens va preguntar si a algú li faltava algun iaio o iaia

Algunes alcen el braç.

- Totes teníem la mateixa pregunta al cap.
- On està Leti?
- Però ara ja no volíem fer-la en veu alta.
- On està Leti?
- Ja no volíem saber la resposta.
- On està Leti?
- I tanmateix, dins nostre, ja començàvem a saber-la.

10.

LA PARAULA MO...

- No sabíem si contar esta part.

- Férem una votació.
- Alguns estàvem a favor.
- Altres en contra.
- La majoria no sabíem què votar.
- Als llibres amb els que aprenguérem a llegir, no venia a eixa paraula.
- Als dictats que copiàvem, no venia eixa paraula.
- A les redaccions que escrivíem, no venia eixa paraula.
- L'havíem escoltada a les *pel·lis*.
- Però les *pel·lis* són de mentida.
- I sempre són persones majors les que mo...
- Els xiquets no mo...
- No sabíem que els xiquets...
- Sí ho sabíem.
- Però no els d'ací.
- Què vols dir?
- Vull dir que a altres parts del món... però no ací.
- Per què no ací?
- Per què hi ha parts del món on poden mo... desaparéixer els xiquets i ací no?
- Jo no volia dir això.
- Aleshores, què volies dir?
- Esta no és la conversa que tinguérem en eixe moment.

Silenci.

- No. Després d'eixa paraula...
- Després es va fer un silenci.
- Un silenci gegant.
- Llarg.
- Més llarg que el dels exàmens.
- Més llarg que el de dormir.
- Un silenci llarg, més llarg que tota la nit.
- I no sabíem...
- I voldríem...

- Saber com...
- I per què...
- Però les respostes no farien més curt el silenci.
- Ni la nit.

LETI: Va ser un moment,
va ser un crit,
com una ona que et tomba,
i ja no saps què és dalt i què és baix.
No vaig tindre por.
No vaig tindre temps.
Va ser un moment.
No recorde res.
Ara estic ací.
Ara no sé on soc.

11.

CARRERA CONTRA EL TEMPS

- Nosaltres hauríem volgut parar el temps.
- Que el temps esperara que entenguérem que Leti...
- No ho digues.
- Que Leti ja no...
- No ho digues.
- Que Leti mai més...

TOTHOM: NO!

- Hauríem volgut parar el temps.
- Però **Rosina** va seguir parlant.

Tots miren a la que fa de mestra. La que fa de mestra mira al grup. Intenta parlar diverses vegades però no pot. Finalment es lleva els objectes de mestra i els llança al centre del cercle, s'abraça els genolls contra el pit i amaga el cap entre ells. La que està al seu costat li acarona l'esquena i fa un gest a la resta perquè continuen.

- Va dir que la trobaríem a faltar.
- Això ja ho sabíem.
- Va dir que sempre la recordaríem.
- Això també ho sabíem.
- Va dir que, si volíem, podíem fer alguna cosa per sentir-nos millor.

TOTHOM: (*Plenes d'esperança*) Quina?

A partir d'aquest moment, molt a poc a poc, igual que s'alça l'ànim, s'alcen les persones. Molt a poc a poc.

- Ens va parlar d'una cerimònia.
- D'anar al cementeri.
- Jo no he anat mai al cementeri.
- Ni jo.
- Ni jo.
- A mi em fa por.
- A mi no.
- Ens va parlar de la família de Leti.
- De la família viva de Leti.
- Un llibre de records.
- Dels nostres records amb Leti.
- Records que només coneixíem nosaltres.
- Hi havia coses de Leti que no sabia la seua família!
- Nosaltres coneixíem una part de Leti única.
- Una part que els majors no coneixien.
- Perquè així com els majors tenen els seus secrets...
- ...nosaltres també tenim els nostres.
- Secrets tan importants com els seus.
- O més.
- I així com ells són un misteri per a nosaltres...
- ...nosaltres som un misteri per a ells.
- Si els majors, abans, han sigut xiquets.
- Sí, però ja no ho recorden.

- **Rosina** ens va dir que algun dia seríem adults.

Parlem de futur amb les paraules i amb les accions.

- I ja no recordaríem com era ser xiquets.
- Impossible!
- Que no recordaríem el que ens agrada ara.
- El que ens fa por ara.
- El que ens posa contents o tristos.
- Impossible!
- Que no recordaríem com de tristos estem ara.
- Les coses que ens agradaven de Leti.
- Les coses bones que va fer per nosaltres.
- Ens va dir que quan fórem grans no recordaríem a Leti.
- Que ni tan sols recordaríem el seu nom.
- Impossible.
- Però no perquè ara no l'estimem...
- ... o perquè no siga important per a nosaltres,
- Sinó perquè la nostra memòria de xiquets encara ha de canviar molt.
- Com els nostres cossos.
- Com les nostres veus.
- La nostra memòria ha de deixar pas a molta informació.
- Moltes coses que ens fan falta per fer-nos grans.
- I eixes coses que vindran, soterraran les coses d'ara.
- Com la samarreta que es queda baix del tot, al cistell de la roba bruta...
- ...i mai entra en la rentadora.
- I fa tant de temps que no te la poses que un dia...
- ...un dia no t'enrecordes que la tenies.
- Perquè tens altres samarretes més noves...
- ...i aquella ja no te la fiques.
- Nosaltres no volíem pensar en Leti així,
- Com una samarreta bruta i vella al final del cistell.
- Impossible!

- Impossible oblidar a Leti.

Parlem de Leti amb les paraules i amb les accions.

- La seua melena bruna, curta i llisa...
- Sempre amb una cinta de setí al cap.
- Del mateix color que la roba que duia.
- Le seues ulleretes redones...
- ...que li feien els ulls molt grans.
- Com li agradava dibuixar.
- Com li agradava **jugar a la goma** .
- Com li agradava el formatge.
- Com li agradava cantar.
- I el seu riure.
- El seu riure així.
- Així, com si foren campanetes.
- Així...
- No, no era així.
- Hem perdut el riure de Leti!
- Ja comencem a oblidar!

TOTHOM: No!!!

- **Rosina** té raó. Si el temps continua igual...
- Si ha de seguir eixint el sol...
- Si la lluna continua creixent i decreixent...
- Si s'acurten els dies i s'acosta la tardor...
- Si prompte vindran les pluges...
- I la Nit de les Ànimes...
- I la nit de Nadal...
- I Cap d'Any...
- I la Nit de Reis...
- I **Falles**...
- I Pasqua...
- I altra volta l'estiu...

- Si el temps no pot deixar de córrer...
- ...nosaltres hem de córrer igual que el temps.
- Comença la carrera.
- Ja!

Tots es posen a córrer sense sentit.

- Era una manera de parlar.

TOTHOM: Ah!

- Al temps no el guanyarem corrent.
- Al temps el guanyarem recordant.
- Com es recorda als que ja no estan?
- Les històries s'obliden.
- Però les podem escriure.
- Les cares s'obliden.
- Però les podem dibuixar i fotografiar.
- Les veus s'obliden.
- Però està aquella gravació...
- Aquella gravació!
- La cançó de la funció!
- La gravàrem a ella perquè tenia la millor veu.
- La gravàrem a ella perquè era la que se la sabia millor.
- I totes aprenguérem la cançó amb la seua veu.
- Posa-la **Rosina!**
- Posa-la **Rosina!**
- Volem escoltar la veu de Leti!

*Sentim una gravació casera amb una xiqueta cantant una cançó.
Tots escolten. Al final de la gravació una rialla ens acarona el cor.*

- No s'ha perdut!
- La rialla de Leti no s'ha perdut.
- No recordava que reia al final de la gravació.
- Sentírem eixa cançó milers de vegades...
- ...i ningú recordava que acabava rient.

- Sí que corre el temps!
- Sí que corre l'oblit.
- Tinc una idea!
- Quina?
- Farem un arxiu, un arxiu de coses de Leti.
- Fotos.
- Dibuixos.
- Redaccions.
- Records.
- I la seua veu.
- I la seua rialla.
- Així, quan la trobem a faltar, podrem tornar a recordar-la.
- Amb tots els detalls,
- Tal i com la recordem ara.
- Ara que encara la recordem.
- I compartirem l'arxiu amb la seua família.
- I amb tots i totes les que vulguen recordar a Leti.
- Obrirem una caixa: la caixa de Leti.
- La posarem damunt del seu pupitre.
- I si recordem alguna cosa d'ella...
- ...l'escrivim i la guardem,
- La dibuixem i la guardem,
- L'enregistrem i la guardem.
- I si trobem una foto on ix ella...
- ...a la caixa.
- I si tenim algun objecte que ens recorde a ella...
- ...a la caixa.
- I si tenim por...
- ...a la caixa.

12.TOTHOM HO SAP

En aquesta escena ja no estarem a la classe. Recordeu que açò no és cine, és teatre; el que significa que, si volem que el públic entenga que estem a un altre lloc, l'hem de

construir. Al llarg del'escena anterior, sense molestar al diàleg, haurem d'haver anat disposant tot el que hi ha a l'escenari de forma que semble el lloc en el que ara estem. Tothom forma una cua que avança lentament.

- La caixa estava tancada.
- Hi havia una cua llarga.
- Hi havia moltíssima gent.
- La cua avançava molt a poc a poc
- Una cua de caps baixos.
- L'any passat, per la Nit de les Ànimes, férem a l'escola un cementeri.
- Amb làpides de cartró.
- Amb creus de cartró.
- Hi havia calaveres de plàstic.
- I teranyines per totes bandes.
- Hi havia carabasses amb somriures terrorífics.
- I rats penats.
- I bruixes.
- I fantasmes sota llençols blancs amb dos forats als ulls.
- El cementeri de veritat no s'assemblava en res al nostre.
- Sembla un jardí.
- Està molt net.
- Hi ha molta llum.
- I flors de colors.
- Nosaltres també duem flors de colors.

Les duen amagades i ara les trauen tots alhora.

- I fan molt bona olor.
- Estem a la cua dels caps baixos.
- Tothom ens mira quan arribem.
- Hi ha molta, moltíssima gent.

- És com si, a la vegada que ens ho digueren a nosaltres, li ho hagueren dit al món sencer.
- Ahir, abans del pati, ningú sabia res.
- Ara tothom ho sap.
- Les altres classes ho saben.
- Els nostres pares ho saben.
- El meu equip de futbol.
- La meua classe de guitarra.
- El poble sencer ho sap.
- I ningú gosa mirar-nos als ulls.
- Ni somriure'ns.
- "Eixe xiquet anava a la seua classe."
- "Aquella xiqueta era la seua amigueta."
- Parlen entre ells.
- No parlen amb nosaltres.
- Tenen por.
- No saben què dir-nos.
- Nosaltres tampoc sabem què dir.
- Ara que sabem on està Leti, no sabem res més.
- Al final d'esta cua llarga estan els germans.

Els germans de Leti poden ser invisibles, sempre que deixem un buit per a la seua invisibilitat. Poden ser xiquets amb elements dels germans. Poden ser dibuixos. Poden ser caixes de cartró. Poden ser el que decidim que són.

- Cada vegada estem més a prop.
- Però no volem arribar.
- Perquè no sabem què dir.
- Tenim por.
- La caixa està tancada.
- I nosaltres també.
- Ens han dit que podem dir: "ho sent".
- "T'acompanye en el sentiment"

- “Que la terra li siga lleu”.
- A nosaltres ens sembla que dir això és com no dir res.
- Cada volta estem més i més a prop.
- La caixa està tancada.
- I nosaltres també.

Una somriu, tracta d’aguantar el riure, cada volta li costa més.

- Què fas?
- No pots!
- Estem de dol!
- Què veus?
- S’imagineu a Leti vestida amb un llençol blanc?

La imatge els fa somriure,...

- Seria un llençol ben polit.

...els fa riure un poc...

- Amb forats per als ulls.

...els fa riure més...

- I les seues ulleretes.

...els fa riure més encara...

- I una cinta de setí blanc al cap.

...els fa anar a bacs...

- per aguantar-se el llençol, no li anara a caure.

...tots riuen. No riuen de Leti, per descomptat que no, riuen en recordar que foren feliços amb ella. A poc a poc es van calmant, els seues riures es retiren i deixen al descobert, com una ona a la

platja, el riure etern de Leti, que dobla com les campanetes des de més enllà de la caixa tancada.

- Els germans ens miren.
- Ja ens toca.
- Potser s'han enfadat.
- Se suposa que en un cementeri no has de riure.
- Però no semblen enfadats.
- Semblen cansats.
- Infitament cansats.
- Tanmateix, ens miren.
- Nosaltres també ens mirem.
- Ens mirem entre nosaltres, callats.
- No sabem qui va ser.
- Això no importa.
- Però un de nosaltres els va dir...
- Leti no està en eixa caixa.
- Està en la nostra.
- I un dels germans va dir: quina caixa és eixa?
- Ja la voreu.
- I van somriure.
- Van somriure!
- Gràcies a nosaltres van somriure.

13.

NO DONA MALA SORT

L'espai s'omple de caixes de totes les mides.

- I gràcies a ells entenguérem que el que estàvem fent era important.
- I decidírem fer-ho més gran.
- Començàrem ajuntant tots els records que teníem els de la classe.

- Després demanàrem a les mestres que participaren.
- I ho van fer.
- Després els ho demanàrem a la resta de classes.
- I ho van fer.
- Prompte la caixa es va quedar menuda.
- Haguérem d'encetar una altra caixa.
- I seguírem demanat records.
- A la seua classe de ballet.
- A la seua classe de música.
- A la seua **falla**.
- A tots els qui la coneixien.
- Demanàrem a l'Ajuntament si ens deixava posar una caixa a la recepció.
- Si ens deixava fer un anunci per al poble.
- No volíem deixar-nos a ningú.
- Cada record és únic i irrepètible.
- Cada record és important.
- El temps passava i les caixes no paraven d'omplir-se.
- Més i més caixes.
- Quedarà per sempre.
- Eixe pensament ens ajudava.
- Quedarà per sempre.
- Sentíem que estàvem fent alguna cosa.
- Alguna cosa per no oblidar.
- És el que Leti hauria volgut.
- Que la recordàrem.
- Això ens feia sentir millor.
- Ens feia sentir com si estiguérem amb ella.

Obrim una de les caixes i de dins ix una llum i una veu. La classe es fa fosca.

LETI: I estava amb vosaltres.

I reia amb vosaltres,

amb cada record,
amb cada dibuix,
amb cadascuna de les cartes i les fotografies.
Estava amb vosaltres
i vosaltres amb mi.

14.

LA NIT DE LES ÀNIMES

Cada persona agafa de la caixa de la llum un llum, se'l dirigeix a la cara i desapareixen una a una per un lateral després d'haver dit la seua.

- La nit de les ànimes férem una festa a l'escola.
- Cada classe havia de disfressar-se d'alguna cosa.
- Els de primer anaven **d'esquelets**.
- Els de segon, de **Dràcula**.
- Els de tercer de **bruixa**.
- Els de quart de **dimoni**.
- Els de **sisé** de **zombis**.
- Nosaltres ens disfressàrem de Leti.

La mateixa fila que ix per un costat torna a entrar a l'escenari per l'altre, tothom vestit de Leti.

- Amb un vestit polit.
- Els cabells bruns, curts i llisos.
- Unes ulleretes redones.
- I al cap, una cinta de setí.
- A conjunt amb el vestit, per descomptat.
- I representàrem per primera vegada aquesta funció.
- Escrivírem l'obra per recordar-la.
- Escrivírem l'obra per donar-la a conèixer.
- Vostés no conegueren a Leti.

- Però ara ja sabem on està.
- Convidarem als germans de Leti a la festa.
- L'obra els va agradar molt.
- I els ensenyarem les caixes de Leti.
- I els vestírem de Leti.
- I ens férem una foto que guardarem a la caixa.
- Ací teniu la foto.

Si donem la volta a totes les caixes, als pupitres, a les cadires, a tot, potser entre totes les coses podem construir la imatge d'una gran foto on aparega tota la classe vestida de Leti.

- No es veu massa però si es fixeu...
- ...allà darrere, sobre la pila de caixes...
- ...es veu una ombra blanca.
- Sembla la llum.
- Sembla el flash.
- Sembla el dit del fotògraf.
- O potser...
- O potser...
- Shhhhhh
- No ho direm en veu alta.

Davant les caixes, ens posem totes i tots en la posició que ocupem a la foto: reproduïm la foto davant la foto. Somriguem i sentim com un objectiu cluca sorollosament el seu gran ull per a fer finalment el...

FOSC.